

УДК 336.763

DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-40-14>

Рябчук О. Г.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аудиту та економічного аналізу
Державного податкового університету*

Твердун С. О.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Державного податкового університету*

Riabchuk Oksana

*Ph.D., Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Audit and Economic Analysis
State Tax University*

Tverdun Serhii

*applicant of the second (master's) level of higher education
State Tax University*

ФОРЕНЗІК ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНИМ ЗЛОЧИНАМ ТА ФІНАНСОВОМУ ШАХРАЙСТВУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. У статті досліджено сутність поняття «форензик», його виникнення, застосування та трактування українськими і зарубіжними науковцями. Зроблено висновки, що форензик – це послуга з розслідування фінансового шахрайства та економічних злочинів на підприємстві з метою їх виявлення, допомоги в усуненні та запобігання у подальшому. Проведено порівняльний аналіз основних ознак форензику, аудиту, інспектування та економічної експертизи та зроблено висновок, що форензик є окремим від інших форм контролю поняттям і має свою практичну форму застосування. На основі проведеного дослідження звіту Association of Certified Fraud Examiners щодо злочинів у сфері підприємницької діяльності, у т. ч. способів виявлення злочинів на підприємствах та способів запобігання шахрайству, а також за результатами аналізу кількості кримінальних правопорушень, учинених на підприємствах України, зроблено висновок, що форензик може бути надійним інструментом запобігання випадкам шахрайства та економічній злочинності за повного розуміння його методики та ефективного здійснення.

Ключові слова: форензик, фінансове шахрайство, економічні злочини, аудит, підприємство.

Вступ та постановка проблеми. Підприємницька діяльність завжди пов'язана з різними видами ризиків, які перешкоджають її ефективності або взагалі можуть поставити під сумнів подальше існування бізнесу. Тому суб'єктам підприємництва завжди необхідно вдосконалювати існуючі форми та методи ведення справ, які знизять ризики та підвищать ефективність діяльності. Загрози виникнення фактів шахрайства і викривлення фінансової звітності можуть бути як зовнішніми, так і внутрішніми. Проте основними чинниками погіршення діяльності підприємств є саме внутрішні проблеми, серед яких: невігідні для компанії закупівлі і продажі, хабарництво, зловживання службовим становищем, розтрата або привласнення активів, викривлення даних обліку, про-

мислове шпигунство та ін. Наявні форми їхньої протидії, такі як аудит, внутрішній контроль, експертиза, вже не є повністю ефективними. Для цього необхідні попереджувальні заходи та знання у декількох специфічних сферах одночасно: економічній, юридичній, бухгалтерській, фінансовій, адміністративній. Тому виникає необхідність здійснення нових видів контролю, які б змогли не просто протистояти різного роду порушенням, а й упередити загрози та виявити проблеми ще до їх виникнення. Таким видом контролю може бути форензик, який набув поширення та популярності в зарубіжній практиці, але практично відсутній в Україні. Таку послугу надає велика команда професіоналів, які можуть довгий час відстежувати підприємство з метою попередження та виявлення

порушень. Таких професіоналів залучають ззовні, що забезпечує неупередженість перевірки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань сутності, цілей та методики форензичу займаються такі вітчизняні вчені, як Г.В. Соломіна, С.М. Тютченко, А.О., та закордонні науковці: М.А. Городилов, Н.А. Шкляєва, S. Mojsoska, N. Dujovski, E.B. Чирва та ін. Проте поза їхньою увагою залишається питання формування форензичу як окремого поняття, елемента системи економічної безпеки підприємства та інструменту протидії економічним злочинам, важливішого та ефективнішого, ніж, наприклад, аудит.

Метою даної роботи є обґрунтування значення та необхідності форензичу як інструменту протидії економічним злочинам та фінансовому шахрайству на підприємстві, установлення основних його відмінностей від інших форм контролю та визначення перспектив його здійснення.

Результати дослідження. Для забезпечення фінансової безпеки та мінімізації економічних правопорушень різних видів суб'єктам господарювання необхідно застосовувати інноваційні методи та інструменти їх протидії. До останніх можна віднести форензич. Термін *forensic* з англійської перекладається як «судовий», а у США *forensic* є синонімом *criminalistics* (криміналістики) – науки про закономірності злочинної діяльності та її відображення в джерелах інформації, які слугують основою для розроблення засобів і методів збирання, дослідження, оцінки і використання доказів із метою розкриття, розслідування, судового розгляду та запобігання злочинам.

Немає єдиної думки, коли вперше було застосовано термін «форензич». Наприклад, низка авторів вважає, що перша згадка про форензич є в роботі іспанського вченого XIX ст. Pedro Antonio Alarcon [1]. Іншою точкою зору є факт про застосування американськими судовими експертами у справі проти Steffona Meyer у 1817 р. зі спричинення банкрутства словосполучення *forensic accounting examination*, що в перекладі на українську означає «судово-бухгалтерська експертиза». Як окреме наукове поняття було розкрито в 1946 р. в праці Morris Peloubet E. Хоча перша наукова праця була опублікована Francis B. Dykeman у 1982 р. [2].

Аналогічною є ситуація і щодо визначення поняття форензичу. На думку Г.В. Соломіної, форензич – це ефективний інструмент, спрямований на дослідження всіх потоків інформації всередині підприємства, а також взаємодії із зовнішніми сторонами, такими як клієнти, постачальники, якими регулюють органи, інвестори, та іншими зацікавленими особами. На основі даних зв'язків і будуть оцінені можливості виникнення шахрайства [3]. М.А. Городилов та Н.А. Шкляєва зазначають, що форензич – це незалежна діяльність, спрямована на розслідування, аналіз, урегулювання спірних ситуацій, що стосуються фінансових, правових, комерційних питань з істотними економічними ризиками, і розроблення процедур, орієнтованих на виявлення економічних злочинів і протидію всім видам фінансового шахрайства, ініційована власниками компанії або радою директорів [4]. На думку С.С. Чернявського, О.Є. Користіна, В.А. Некрасова, форензич є послугою з виявлення та зменшення ризиків виникнення шахрайства, незаконних дій та неетичної поведінки у сфері господарської діяльності [5]. Ці науковці розглядають форензич як окреме наукове поняття, яке має практичне відображення у вигляді послуги або інструменту.

Існують думки, згідно з якими форензич ототожнюється з уже відомими формами контролю. На думку Е.В. Чирви, форензичом є незалежне економічне розслідування, яке проводиться з ініціативи власників або ради

директорів щодо менеджерів компанії [6]. Т.Ю. Климко, О.О. Мельник ототожнюють поняття «форензич» із розслідуванням. Зазначається, що форензич є резервним елементом внутрішнього аудиту, який використовується за потреби [7]. А.О. Семенець уводить поняття «форензич-аудит», під яким слід розуміти процес вивчення звітності та господарських операцій компанії з метою розроблення заходів із реагування, управління та запобігання шахрайству на підставі експертного судження про наявність відповідних фактів [8].

Автори даної праці притримуються позиції, що форензич є окремим від аудиту або експертизи поняттям і має свою практичну форму застосування. Хоча в дечому вони можуть бути схожими, але мають низку ознак, які їх відокремлюють один від одного. Аналіз таких ознак наведено в табл. 1.

Згідно з даними табл. 1, форензич має певні схожості з іншими порівняними видами діяльності, проте суттєво відрізняється від них. Важливо зазначити, що суб'єкти та нормативно-правове регулювання форензичу має розмитий характер. Фактично нормативне регулювання форензичу відсутнє, як і професія спеціаліста з форензичу.

Проте з метою проведення перевірки ведення бізнесу на предмет шахрайства у фахівців з форензичу існує багато різних інструментів, серед яких: аналіз системи безпеки, моніторинг діяльності відділів, перевірка фінансової звітності, контроль закупівлі і продажу та проведення комерційної розвідки.

Форензич – це не лише робота з окремою проблемою, а й ідентифікація різних ризиків та розроблення комплексу попереджувальних заходів. Фахівці з форензичу можуть допомогти організувати роботу внутрішнього контролю, поліпшити систему комунікацій між керівництвом і працівниками компанії, проаналізувати слабкі місця та розробити індивідуальну систему протидії шахрайству і шахрайству. Майже для всіх великих міжнародних компаній фахівцями з форензичу вже розроблено власний порядок дій на випадок виявлення шахрайства, а їхні співробітники періодично проходять навчання з корпоративної безпеки.

Association of Certified Fraud Examiners (ACFE) є найбільшою у світі організацією з боротьби із шахрайством і провідним постачальником навчання та освіти з боротьби із шахрайством. Разом із понад 90 тис членів ACFE зменшує шахрайство у бізнесі в усьому світі та збільшує довіру громадськості до чесності та об'єктивності професії. У 2020 р. організація опублікувала звіт щодо злочинів у сфері підприємницької діяльності, особливо різного виду шахрайств. Загалом було досліджено 2 504 справи зі 125 країн і загальною сумою збитків у розмірі 3,6 млрд дол. У Східній Європі було розглянуто 95 справ із середнім розміром збитків 133 тис дол. Огляд правопорушень за видами зображено на рис. 1.

Із даних рис. 1 видно, що найбільш поширеними видами злочинів на підприємствах були: привласнення активів (78%), корупція (61%), відмивання коштів (52%), махінації з даними фінансової звітності (10%).

Найпоширенішим способом виявлення злочину було отримання інформації від певної особи (51%), зокрема від робітників (45%). Система внутрішнього аудиту виявляла лише 14%, а зовнішній аудит – лише 2%, що є рівним випадковості (рис. 2).

Найбільш поширеними способами запобігання таким злочинам, які зустрічалися на підприємствах, є: зовнішній аудит (89%), норми поведінки (87%), перевірки керівництва (84%), внутрішній аудит (80%) (рис. 3).

Але всі перераховані способи не є надійними на сто відсотків щодо повного запобігання випадкам шахрай-

Таблиця 1

Порівняльна характеристика форензичу, аудиту, інспектування та економічної експертизи

Ознаки	Форензик	Аудит	Інспектування	Економічна експертиза
Мета	Виявлення загроз шахрайства та (або) встановлення винної особи і збору доказів за фактом порушення	Надання об'єктивної, незалежної інформації щодо стану фінансової звітності	Виявлення фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб	Визначається органом, що призначив проведення експертизи
Суб'єкти	Аудитори, оцінювачі, юристи, експерти	Аудитори	Державна аудиторська служба, її міжрегіональні територіальні органи	Експерти
Нормативно-правове регулювання	Орієнтується на закони та стандарти відповідних сфер	МСА, Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»	Порядок проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами, Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні»	Інструкція «Про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень», Закон України «Про судову експертизу»
Характер діяльності	Підприємницький (на основі договору про надання послуг)	Підприємницький (на основі договору про надання послуг)	Виконавчий (на основі плану-графіка, за наявності підстав або за рішенням суду)	Виконавчий (процесуальний документ про призначення експертизи, складений уповноваженою на те особою (органом))
Періодичність проведення	За потреби	Раз на рік або за потреби	Не частіше раз на рік	За потреби
Фінансування	Замовник	Замовник	Державний бюджет України	Державний бюджет України
Користувачі інформації	Особи, які звернулися за послугою	Зовнішні та внутрішні	Зовнішні та внутрішні	Зацікавлені користувачі

Джерело: сформовано авторами

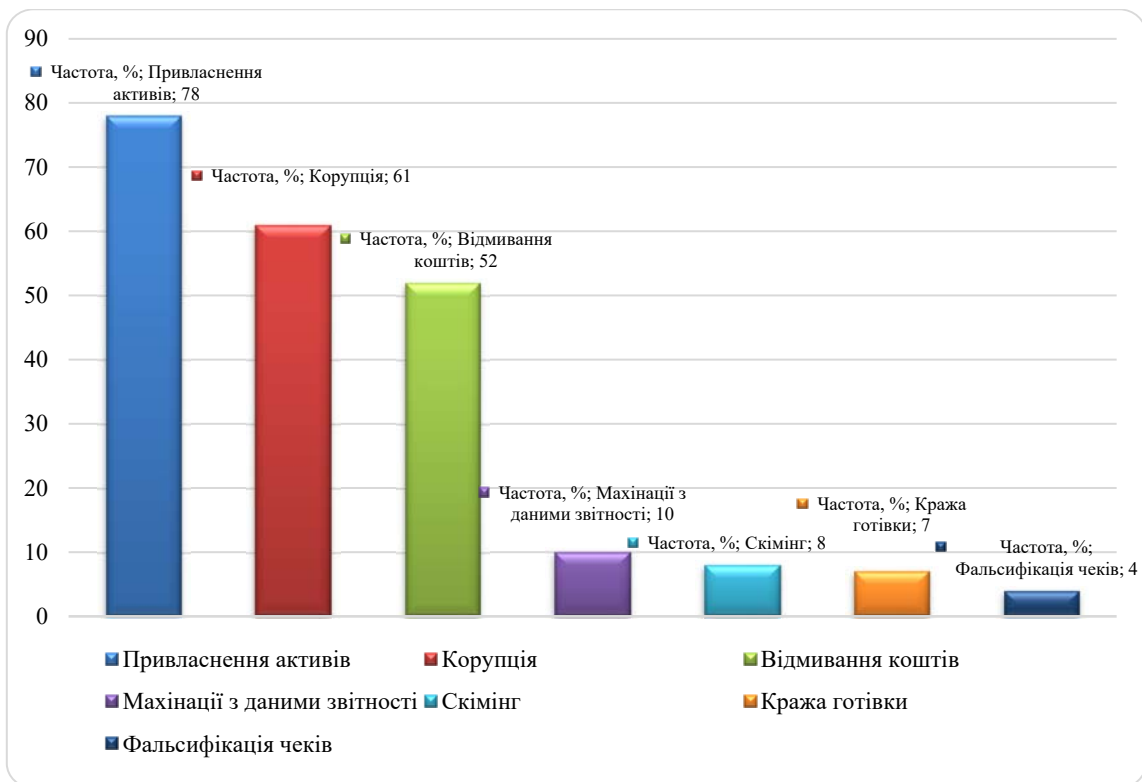

Рис. 1. Види правопорушень, виявлених на підприємствах світу в 2020 р.

Джерело: розроблено авторами за [9]

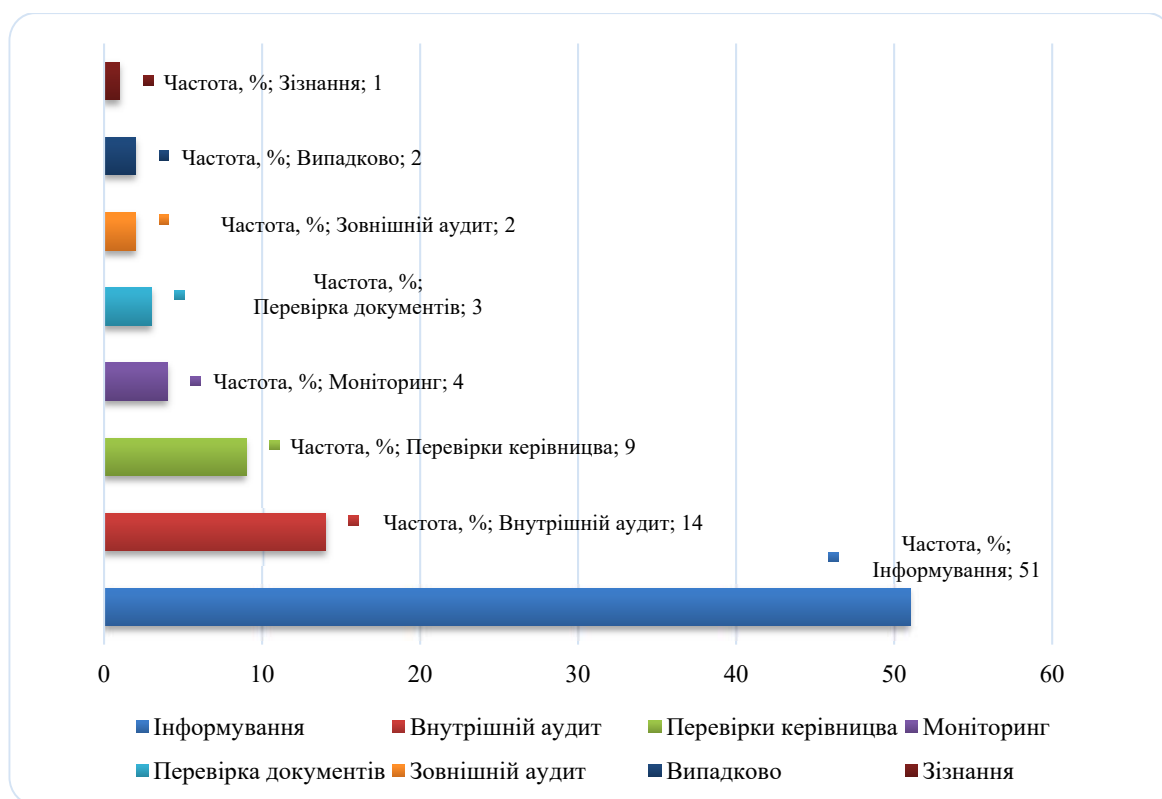

Рис. 2. Способи виявлення злочинів на підприємствах

Джерело: розроблено авторами за [9]

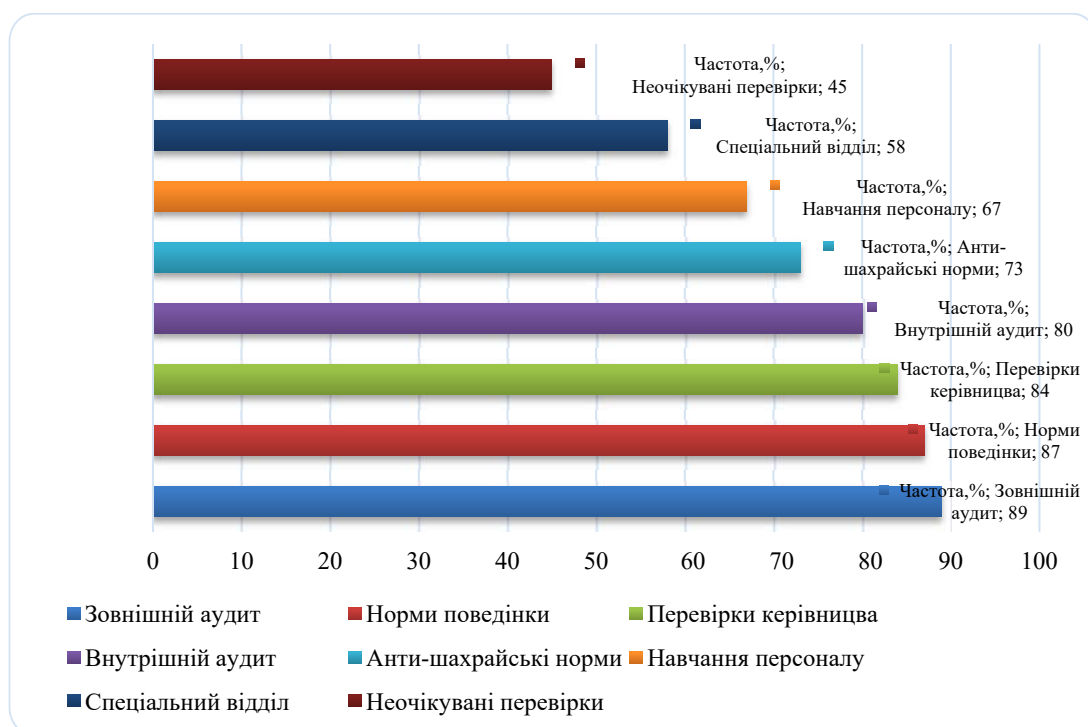

Рис. 3. Способи запобігання шахрайству на підприємствах

Джерело: розроблено авторами за [9]

ства на підприємствах. Таким інструментом може бути форензик за повного розуміння його методики та ефективного здійснення. Якщо проаналізувати тенденції в Україні, то за даними Генеральної прокуратури, у кра-

їні у період 2018–2020 рр. поступово зменшується кількість правопорушень у сфері економічної діяльності, хоча у сфері використання бюджетних коштів – зростає (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика кримінальних правопорушень, учинених на підприємствах України за 2018–2020 рр.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Усього вчинено на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності, у т. ч. пов'язані з:	58606	56903	49728
незаконним використанням бюджетних коштів	2779	2316	3675
Кримінальні правопорушення, за якими провадження направлені до суду з обвинувальним актом	22765	19895	22829
Установлена сума матеріальних збитків (тис грн)	768554	2E+06	1E+06
Кримінальні правопорушення, у яких провадження закрито	17678	15708	17113
Відшкодовано (тис грн)	332238	596762	536405

Джерело: сформовано авторами за даними [10]

Так, загальна кількість правопорушень у 2020 р. зменшилася на 8 878 порівняно з 2018 р. Окрім цього, сума відшкодувань зросла на 204 167 тис грн. Проте кількість переданих справ до суду з обвинувальним актом є меншою на 50%. Причиною цього є намагання зберегти ділову репутацію, адже розголошення такої інформації негативно вплине на відносини з партнерами, довіру громадськості та держави.

Отже, використання форензіку могло б стати на заваді виникненню кримінальних правопорушень на підприємствах.

Багатьма авторами, у тому числі й закордонними, форензик розглядається як комплекс наук різних сфер (бухгалтерського обліку, судових експертиз, психології та ін.). Спеціалісти з форензіку мають володіти комплексними знаннями у сферах: бухгалтерського обліку і аудиту; економічних та фінансових злочинів; сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; психології та інших соціальних наук; криміналістики та девіантології [11]. Відповідно, під час проведення форензіку орієнтовним нормативним регулюванням будуть стандарти та законодавчі акти з відповідних сфер. Залежно від спрямованості форензіку будуть і різними його орієнтири.

Виділяють такі основні напрями форензіку (рис. 4).

Таким чином, форензик за своєю сутністю об'єднує положення аудиту та економічної експертизи, але потім переходить в окреме поняття. У першу чергу форензик охоплює ширше поле перевірки, ніж аудит або експертиза. Так, аудитор перевіряє здебільшого дані бухгалтерського обліку та звітності і на їх основі формує аудиторський звіт. А під час експертизи експерт досліджує окреме питання, яке іноді вимагає лише перевірки декількох документів. Натомість під час форензіку можлива перевірка всіх документів компанії, у тому числі неофіційних.

Окрім цього, як аудит, так і експертиза мають обмеження в часі. Проведення аудиту планується у відповідні строки та з якнайменшим впливом на робочий процес компанії. А форензик-розслідування іноді мають терміновий характер і можуть навіть руйнувати звичайний робочий процес. Окрім цього, вони не є обмеженими в часі і триватимуть до моменту отримання всіх необхідних доказів.

Проте послуги форензіку здебільшого надають саме аудиторські компанії. А в Україні вони пропонуються переважно лише великою четвіркою аудиторських компаній, хоча існують пропозиції і від інших компаній. Основу ринку

форензіку тримають саме аудиторська компанії Великої четвірки (табл. 3).

За даними табл. 3 можна помітити, що послуги з форензіку аудиторськими компаніями пропонуються майже однакові. Усі компанії пропонують розслідування шахрайства та IT-форензик або управління кіберризиками, що, по суті, є одним і тим самим.

Кібербезпека як один з елементів захисту почала розвиватися відносно недавно. У криміналістиці існує особливий напрям із назвою «форензик», яке відповідає за розслідування кіберзлочинів. Н.Н. Федотов зазначає, що форензика – це прикладна наука про розкриття злочинів, пов'язаних із комп'ютерною інформацією, про дослідження доказів у вигляді комп'ютерної інформації, методів пошуку, отримання і закріплення таких доказів [17]. Форензика як наука має вузьку сферу дії, проте, як можна помітити, вона вже стала складовою частиною форензик-розслідування і має назву «IT-форензик».

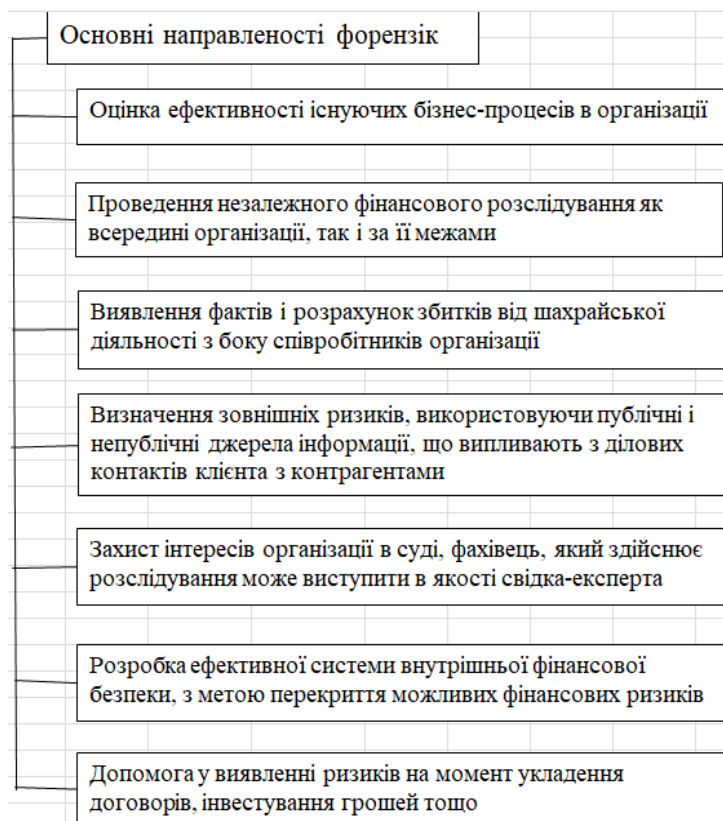

Рис. 4. Основні напрями форензіку

Джерело: розроблено авторами за [12]

Форензик-послуги, які пропонуються Великою четвіркою аудиторських компаній

Аудиторська компанія	Форензик-послуги
Deloitte	Проведення аналізу та розслідувань, вирішення спорів і судових розглядів, розслідування в будівельній галузі, аналітика, експрес-діагностика ризиків шахрайства, e-Discovery
Ernst & Young	Розслідування і комплаєнс, розгляд претензій та суперечок, дослідження і надання даних, форензик-аналітика, захист даних і управління кіберризиками, корпоративна розвідка
PwC	ІТ-форензик, комплаєнс, корпоративна розвідка, розслідування шахрайства та корупції, дотримання ліцензійних угод, супровід будівельних проектів, суперечок і судових розглядів, послуги форензик для фінансового сектору
KPMG	Розслідування шахрайства та корупції, форензик-аналітика, форензик-ІТ, розслідування і комплаєнс, корпоративна розвідка

Джерело: сформовано авторами за [13–16]

Окрім ІТ-форензику, існують і його інші види. Наприклад, корпоративний форензик, форензик контрагентів, аудит-форензик тощо. Усі вони є лише складниками основного поняття форензику і проводяться за необхідності. Якщо формувати визначення поняття на основі всіх вищезазначених даних, то форензик – це послуга з розслідування фінансового шахрайства та економічних злочинів на підприємстві з метою їх виявлення, допомоги в усуненні та запобігання у подальшому, ініційована зацікавленими особами вищого керівництва підприємства.

Висновки. Отже, якщо взяти до уваги кількість та складність економічних злочинів, неможливість існуючих

методів успішно їм запобігати або виявляти, форензик є перспективною послугою у сфері розслідувань складних економічних ситуацій. Будучи деяким об'єднанням аудиту та економічної експертизи, вмістивши в собі комплекс різних наук (не лише економічних), форензик має всі шанси стати новим потужним методом протидії економічним злочинам як у питанні їх розкриття, так і їх попередження та уникнення. Тому доцільно у подальшому створювати системи протидії економічним злочинам на основі форензику, що дасть змогу компаніям захистити власну ділову репутацію та гарантувати мінімізацію значних фінансових утрат.

Список використаних джерел:

1. D. Larry Crumbley, Lester E. Heitger, G. Stevenson Smith, Forensic and Investigative Accounting, 3rd edition (CCH 2007). 287 p.
2. Mojsoska S., Dujovski N. Recognizing of forensic accounting and forensic audit in the South-Eastern European countries. JE-Eur. Crim. L., 2015. 222 p.
3. Соломіна Г.В. Форензик – інструмент фінансового розслідування діяльності підприємства. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2018. № 2. С. 144–149.
4. Городилов М.А., Шкляева Н.А. Форензик в рамках экспертно-аналитической и аудиторской деятельности: теоретическое исследование понятия. *Учет. Анализ. Аудит*. 2018. № 2. С. 72–79.
5. Фінансові розслідування у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні: методичні рекомендації / С.С. Чернявський, О.С. Користін, В.А. Некрасов та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 164 с.
6. Чирва Е.В. Услуга форензик как эффективный инструмент предотвращения и уменьшения рисков мошенничества. *Актуальные проблемы современной экономической науки*. 2016. С. 308–310.
7. Клишко Т.Ю., Мельник О.О. Удосконалення роботи внутрішнього аудиту для запобігання фродів на підприємстві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2015. Вип. 13. С. 251–254.
8. Семенець А.О. Форензик аудит як ефективний засіб антикризового управління торговельною діяльністю. *Бізнес Інформ*. 2019. № 4(495). С. 280–287.
9. Enofe A.O., Omagbon P. and Ehigiatior F.I. Forensic Audit and Corporate Fraud. *IJAR International Journal of Economics and Business Management*. 2015. Vol. 1. № 8. P. 55–64.
10. 2020 Report to the Nations: Eastern Europe Edition. Association of Certified Fraud Examiners. URL: <https://www.acfe.com/report-to-the-nations/2020/docs/RTTN-EasternEurope-Final-Web.pdf> (дата звернення: 23.10.2021).
11. Генеральна прокуратура України : офіційний сайт. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=104402 (дата звернення: 23.10.2021).
12. Федорова С.Н. Форензик как отдельный вид экспертного исследования в экономике. *Известия Юго-Западного государственного университета*. 2017. № 21(6). С. 143–149.
13. Фінансові розслідування (форензик). *Deloitte*. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/financial-services/solutions/forensic-in-Ukraine.html> (дата звернення: 23.10.2021).
14. Форензик. *KPMG*. URL: <https://home.kpmg/ua/uk/home/services/consulting/forensic.html> (дата звернення: 23.10.2021).
15. Форензик. *Ernst & Young*. URL: https://www.ey.com/ru_ru/assurance/forensic-integrity-service-offerings (дата звернення: 23.10.2021).
16. Форензик послуги. *PwC*. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/services/forensic.html> (дата звернення: 23.10.2021).
17. Федотов Н.Н. Форензика – компьютерная криминалистика. Москва : Юридический мир, 2007. 432 с.

References:

1. D. Larry Crumbley, Lester E. Heitger, G. Stevenson Smith, Forensic and Investigative Accounting, 3rd edition (CCH 2007), p. 287 p.
2. Mojsoska S., Dujovski N. Recognizing of forensic accounting and forensic audit in the South-Eastern European countries. JE-Eur. Crim. L. 2015. 222 p.
3. Solomina H.V. (2018) Forenzik – instrument finansovoho rozsliduvannia diialnosti pidpryiemstva [Forensic as a tool for financial investigation of the enterprise]. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu*, no. 2, pp. 144–149.

4. Gorodilov M.A., Shklyayeva N.A. (2018) Forenzik v ramkakh ekspertno-analiticheskoy i auditorskoy deyatel'nosti: teoreticheskoe issledovanie ponyatiya [Forensic in the framework of expert-analytical and auditing activities: theoretical study of the concept]. *Uchet. Analiz. Audit*, no. 2, pp. 72–79.
5. Cherniavskiy S.S., Korystin O.Ye., Nekrasov V.A. (2017) Finansovi rozsliduvannya u sferi protydyi lehalizatsii zlochynnykh dokhodiv v Ukraini: metodychni rekomendatsii [Financial investigations in the field of anti-money laundering in Ukraine: guidelines]. Kyiv. Nats. akad. vnutr. Sprav. (in Ukrainian).
6. Chirva E.V. (2016) Usluga forenzik kak effektivnyy instrument predotvrashcheniya i umen'sheniya riskov moshennichstva [Forensic service as an effective tool to prevent and reduce fraud risks]. *Aktual'nye problemy sovremennoy ekonomicheskoy nauki*, pp. 308–310.
7. Klymko T.Yu., Melnyk O.O. (2015) Udoskonalennia roboty vnutrishnoho audytu dlia zapobihannia frodiv na pidpriemstvi [Improving the work of internal audit to prevent fraud in the enterprise]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya «Ekonomika i menedzhment»*, no. 13, pp. 251–254.
8. Semenets A.O. (2019) Forenzik audyt yak efektyvnyi zasib antykrizovoho upravlinnia torhovelnoiu diialnistiu [Forensic audit as an effective means of crisis management of trade activities]. *Biznesinform*, no. 4 (495), pp. 280–287.
9. Enofe A.O., Omagbon P. and Ehigior F.I. (2015) Forensic Audit and Corporate Fraud. *IIARD International Journal of Economics and Business Management*, vol. 1, no. 8, pp. 55–64.
10. 2020 Report to the Nations: Eastern Europe Edition. Association of Certified Fraud Examiners. URL: <https://www.acfe.com/report-to-the-nations/2020/docs/RTTN-EasternEurope-Final-Web.pdf> (accessed 23 October 2021).
11. General Prosecutor of Ukraine: official website. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=104402 (accessed 23 October 2021).
12. Fedorova S.N. (2017) Forenzik kak otdel'nyy vid ekspertnogo issledovaniya v ekonomike [Forensic as a separate type of expert research in economics]. *Izvestiya Yugo-Zapadnogo gosudarstvennogo universiteta*, no. 21(6), pp. 143–149.
13. Financial Investigations (Forensic). *Deloitte*. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/financial-services/solutions/forensic-in-Ukraine.html> (accessed 23 October 2021).
14. Forensic. *KPMG*. URL: <https://home.kpmg/ua/uk/home/services/consulting/forensic.html> (accessed 23 October 2021).
15. Forensic. *Ernst & Young*. URL: https://www.ey.com/ru_ru/assurance/forensic-integrity-service-offerings (accessed 23 October 2021).
16. Forensic services. *PwC*. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/services/forensic.html> (accessed 23 October 2021).
17. Fedotov N.N. (2007) Forenzika – komp'yuternaya kriminalistika [Forensics – computer criminalistic]. Moscow: Yuridicheskii mir. (in Russian)

ФОРЕНЗИК КАК ИНСТРУМЕНТ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИМ ПРЕСТУПЛЕНИЯМ И ФИНАНСОВОМУ МОШЕННИЧЕСТВУ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Аннотация. В статье исследованы сущность понятия «форензик», его возникновение, применение и трактовка украинскими и зарубежными учеными. Сделаны выводы, что форензик – это услуга по расследованию финансового мошенничества и экономических преступлений на предприятии с целью их выявления, помощи в устранении и предотвращении в дальнейшем. Проведен сравнительный анализ основных признаков форензика, аудита, инспектирования и экономической экспертизы и сделан вывод, что форензик является отдельным от других форм контроля понятием и имеет свою практическую форму применения. На основе проведенного исследования отчета Association of Certified Fraud Examiners по преступлениям в сфере предпринимательской деятельности, в т. ч. способов выявления преступлений на предприятиях и способов предотвращения мошенничества, а также по результатам анализа количества уголовных правонарушений, совершенных на предприятиях Украины, сделан вывод, что форензик может быть надежным инструментом предотвращения случаев мошенничества и экономической преступности при полном понимании его методики и эффективном осуществлении.

Ключевые слова: форензик, финансовое мошенничество, экономические преступления, аудит, предприятие.

FORENSIC AS A TOOL OF COUNTERACTION ECONOMIC CRIMES AND FINANCIAL FRAUD AT THE ENTERPRISE

Summary. The article is devoted to the study of forensics as a tool to counteract economic crime and financial fraud in the enterprise. Entrepreneurial activity is always associated with various types of risks that interfere its effectiveness, or may even threaten the continued existence of the business. Therefore, enterprises always need to improve existing forms and methods of doing business that will reduce risks and increase efficiency. That's why, there is a need for new types of control that could not only counteract all kinds of violations, but also prevent threats and identify problems before they occur. Such type of control can be forensic. The article examines the essence of the concept of "forensic", its origin, application and interpretation by Ukrainian and foreign scholars. It is concluded that there is no consensus when this term was first used. Forensic is a service for the investigation of financial fraud and economic crimes in the enterprise, in order to detect, help eliminate and prevent them in the future. There are opinions that forensics is identified with already known forms of control. The authors of the article made a comparative analysis of the main features of forensics, auditing, inspection and economic expertise. Was concluded that forensics is a separate concept from other forms of control and has its own practical form of application. Although in some ways they may be similar, but have a number of features that separate them from each other. Forensic is not only working with a specific problem, but it also identifies various risks and develops a set of preventive measures. Based on the study of the report of the Association of Certified Fraud Examiners on crimes in the field of entrepreneurial activity, including ways to detect crimes in enterprises and ways to prevent fraud, as well as the analysis of the number of criminal offenses committed in enterprises of Ukraine, concluded that forensics can be a reliable tool to prevent fraud and economic crime with a full understanding of its methodology and effective implementation. Forensic experts can help organize internal control, improve the communication system between management and employees, analyze weaknesses and develop an individual system of counteracting fraud and bribery. Forensic services are mostly provided by audit companies. Thus, forensic is a promising service in the field of investigating complex economic situations and has every chance to become a new powerful tool of counteracting economic crimes.

Key words: forensic, financial fraud, economic crimes, audit, enterprise.